

RECENSIONER

Mycket användbar bok om akuta kirurgiska sjukdomar

Akut kirurgi. 533 sidor.

Författare: Lars-Erik Hansson, Tore Wikström, redaktörer.

Förlag: Studentlitteratur; 2005. ISBN 91-44-03212-9.

Recensent: Louis Riddez, överläkare vid traumaenheten och kirurgiska kliniken, Karolinska Universitetssjukhuset Solna.

Utbildningen i hur man omhändertar lätt eller svårt skadade eller dem som har insjuknat i en akut kirurgisk sjukdom har under de senaste tio åren avsevärt förbättrats i Sverige. Mycket beror på införandet av exempelvis kurserna Advanced Trauma Life Support Course (ATLS), Advanced Burn Life Support Course (ABLS) eller svenska kurser inom framför allt akut buk- och kärlkirurgi. Det har dock saknats en svensk lärobok som täcker alla dessa fält, även om vi sedan länge haft olika sjukhuskompendier, böcker inom specifika ämnesområden eller de engelskspråkiga böcker som idag erbjuds.

Den nu utkomna boken »Akut kirurgi«, som innefattar både traumatologi och akut kirurgi kommer väl att täcka denna brist och bör bli ett viktigt hjälpmedel för dem som går jour, vare sig man är akutläkare, anestesilog eller annan specialist som kan tillkallas vid trauma, eller kirurg på primär- eller bakjournivå.

Bokens första del berör på ett bra sätt de svårigheter man oftast möter under sitt arbete på akuten, och den ger goda tips om hur man lättast fattar riktiga beslut och minskar risken för fel. Det en kirurg bör veta om pre- och postoperativa risker beskrivs också, liksom de kriterier som gäller vid behov av intensivvård och som kan läsas även av den som varit med ett tag.

Boken får anses vara en komplett bok inom ämnet traumatologi. Traumade-

len ger den nödvändiga kunskap om hur både det stora och det lilla traumat skall handläggas.

När det gäller handläggandet av det lilla traumat är det framför allt i kapitlen om sår- och handskador som man finner bra regler för vilka sår-, sen- och fingerskador man som jourhavande kan handlägga och hur detta kan göras på bästa sätt. Val av bedövning, antibiotika och teknik för sutur eller immobilisering beskrivs, varför boken bör bli ett viktigt hjälpmedel när dessa skador skall omhändertas, speciellt på obekvämt arbetstid.

När det gäller det tidiga akuta omhändertagandet av större skador eller sk multitrauman följer de enskilda kapitelförfattarna i allt väsentligt det nu i Sverige vedertagna ATLS-konceptet. Man erbjuder tydliga riktlinjer för när och hur olika skador skall omhändertas på akut- eller traumarummet, och till skillnad från den engelskspråkiga litteraturen har man här den stora fördelen att få förslag som är anpassade till vår egen miljö, t ex de mediciner vi vanligtvis hanterar. Dessutom undviker läsaren en del otidigheter som kan uppstå på grund av språknyanser, och inte minst kan boken vara ett bra hjälpmedel inför deltagandet i de ovan nämnda traumakurserna.

Det som gör bokens olika traumakapitel mycket läsvärda är den kunskap som förmedlas om hur varje typ av skada kan tänkas bli behandlad även i ett senare skede. Detta gäller inte minst de skador som kräver tidig kirurgi och där den kirurgiska tekniken, eller kanske mer den kirurgiska taktiken, beskrivs för att åtgärda livshotande tillstånd, som t ex stor blödning. Boken bör därför bli ett viktigt hjälpmedel även för mer erfarna kirurger som, liksom de flesta, endast sporadiskt konfronteras med svårartade organskador med blödning i torax, buk eller bäcken.

För den speciellt traumaintresserade kommer boken också att kunna erbjuda en mera fördjupad kunskap om hur man handlägger samtliga organskador. Varje specifikt skadepitel erbjuder dels enkla regler att följa för diagnos och tidig åtgärd, ofta åskådliggjorda med algoritmer, dels en god insikt i den behandling som kommer att erbjudas av respektive specialläkare. Det innebär att även specialläkare kommer att kunna använda boken som stöd i viktiga beslut.

Kapitlen om brännskador och hypotermi är liksom samtliga traumakapitel mycket lättlästa och följer konsekvent omhändertagandet av den skadade enligt ABCDE (ATLS-konceptet).

Både för icke-specialisten och för den mer specialintresserade ges här hand-

fasta regler att följa för att adekvat kunna handlägga dessa relativt sällsynta skador.

Trots att det idag redan finns relativt bra svensk litteratur inom dessa ämnesområden är denna del av boken ändå ett värdefullt tillskott till undervisningen i akut kirurgi. Samtliga kapitel får anses vara heltäckande inom respektive akutkirurgisk åkomma och helt uppdaterade vad gäller de senaste diagnos- och behandlingsalternativen. I varje kapitel finns också bra illustrationer i form av teckningar, fotografier, röntgenbilder och algoritmer som gör det lättöver-skådligt och enkelt att memorera.

Kapitlet om mjukdelsinfektioner ger speciellt bra information om de mer allvarliga typerna såsom nekrotiserande fasciit eller Fourniers gangrän.

Den akuta bukproblematiken beskrivs mycket grundligt, och dessa kapitel bör fungera inte bara som en lärobok utan också som en uppslagsbok för den enskilde juren när diagnostiken är oklar. Speciellt bra är kapitlen om diagnostiska hjälpmedel, differentialdiagnostik vid akut buk samt om bukmärta hos gravida eller hos barn.

Övriga kapitel som berör organspecifika sjukdomar följer mönstret i att vara närmast heltäckande. Samtliga ger också god kunskap om det fortsatta handläggandet av varje sjukdom efter det att patienten lämnat akuten. Det gäller både hur patienten bör följas upp de första dygnet efter insjuknandet och valet av operationsteknik när indikation för operation föreligger. Kapitlet om postoperativa komplikationer till akut bukkirurgi är speciellt läsvärt, då författaren mycket strukturerat presenterar vad som kan betraktas som normala respektive patologiska besvär efter operation. Här beskrivs också det akuta abdominala kompartmentsyndromet som man först under senare år fått mer kunskap om.

De avslutande kapitlen om akut urologi och akut kärlkirurgi följer bokens mönster genom att erbjuda klara riktlinjer för både det initiala och det fortsatta omhändertagandet av varje åkomma.

Sammanfattningsvis kommer boken »Akut kirurgi« att bli ett mycket välkommet hjälpmedel för alla som kommer i kontakt med patienter efter akuta olycksfall eller som insjuknat i akuta kirurgiska sjukdomar. Boken är en utmärkt lärobok men bör också fungera som ett dagligt hjälpmedel för både mindre och mer erfarna läkare som kan behöva stöd vid svåra och viktiga beslut om akut kirurgisk åtgärd.